

~~Nf. 20.~~

1. M. Petr. Adolph. Boysen Ecloga Archaeologica ad difficile Pauli iter Act. XXVII, 9.
2. D. Theodor Hassi Dissertatio Philologica de Templo Onide Heliopolitano.
3. Joh. Philipp. Casselii Tentamen Philologico-Criticum de vocibus Uno et Cilona ad Scholiasten Iuvenalis Sol. XI, 140.
4. Eiusdem Dissertatio Critico-Philologica de Vocibus Phogawid ^{Katha}
5. D. Bened. Gollub Clausuriz de Luca Cooneyca med. et. ad Colof. IV, 145
6. M. ~~Dexen~~ Demonstrationes ad Librorum Grammaticorum pertinentes. Halo
7. M. Joh. Gecken Demonstrationes de Prophetarum ordine Chronologico.
8. Diabite M. Joh. Christoph. Prelingii de Augustano confessionis interpretatione hebraica iussu Philippo Golei Hacerpi. Halo 1736.
9. M. Joh. Justi Cosii dissertationis philologicae qua Hebraeos veteres Christum scripturae florem audire solam profuisse ostenditur.
10. D. Joh. Henr. Michaelis Dissertationis inauguralis caelestis qua sensus verbum Soli XIX (comp. 1737) ad hunc. eruditur.
11. M. Christoph. Bened. Michaelis Dissertationis Inauguralis Philologicae de Jeremia et volitione eius
12. D. Christoph. Bened. Mich. oratio solemnis de Daniele laudabili exemplo typorum Trienni studiorum
13. Conzi et Krugeri epistola prefatoria ad Introductionem. D. C. Ben. Michaelis de iure orbi et novis Eiusd. XXI (1737)
14. Christoph. Bened. Mich. Dissertationis Philologicae-Heremianae inauguralis de Objecto Paulini Romanis Christis Rom. VIII, 19.
15. Eiusdem Dissertationis Theologicae-heremianae criticae qua Copula XXXV. Genes. Notanda

P. C. B. Michaëlis de notione lupi et inferi.

fallt auf viele mehren..

P. C. B. Michaëlis.

DISSERTATIO Oc 5182
PHILOLOGICO-HISTORICA

DE

TEMPLO ONIÆ
HELIOPOLITANO. 2

Quam

בְּעֻזַת הַאֱלֹהִים

PRÆSIDE

Viro Celeb. & Doctissimo

Dn. THEODORO HASÆO,

S. S. Theol. Doctore, ejusdemque in Illustri Brem.
Schola Professore Publ. Ord. & ad D. Virg. Ædem
Pastore vigilant. ut & Collegii Scientiarum, quod
Berolini floret, sodali dignissimo. 6.

Placide Eruditorum subjiciet disquisitioni

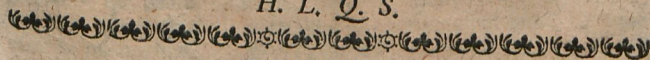
AUCTOR

JOHANNES PHILIPPUS CASSEL,

Bremenfis, S. S. Theol. Stud.

Ad diem Jovis qui incidit in XXIII. Martii A. MDCCXXX.

H. L. Q. S.

BREMÆ,

Typis HERMANNI CHRISTOPHORI JANI, Illustris
Gymnasii Typographi.

DISSERTATIO
PHILOGICO-HISTORICA
DE
TEMPIO ONIAE
HELLOPOLITANO.

IN
CIVITATE
CASSIENSIS
VINO CASSIENSIS P. BOCHUMI

DR. THEOBORO HASSE.

S. S. Theol. Doctor, qui tempore in hunc usque
Schola Professori Publ. Ord. & in P. Viri. dem
Pastore vigiliant. in & Coll. in Scholasticum, quod
Berolin. hunc, & hunc.

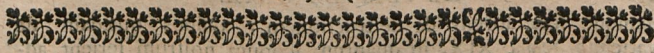

KLASSE ANTIQVITATVM
ACTOR
JOHANNES PHILIPPUS CASSE.

in hunc usque & hunc
in hunc usque & hunc
in hunc usque & hunc

ANDR. CHRISTOPH. HALLIENSIS
Gymnast. Typograph.

بِسْمِ اللَّهِ وَالْإِسْلَامِ وَالرَّحْمَةِ
الْعَلِيِّ

DISSERTATIONIS
PHILOLOGICO-HISTORICÆ
DE
TEMPO JUDÆORUM
HELIOPOLITANO.

CAP. I.

De Onia exstructore templi, ejusque Familia.

ARGUMENTUM.

§. I. Occasio. §. 2-3. Oniæ familia indicatur. §. 4. Successio Pontificum M. post captivit. Babyl. alias intricata in clara luce ponitur. §. 4. Judæorum de Onia Simonis Justi sententia rejicitur, & Josephi de Onia IV. statuminatur. §. 6. Seldenus refutatur.

§. I.

Inter varia, quæ mihi, de argumento dissertationis, pro studiorum ratione, speciminis ergo, scribendæ, cogitanti, se obtulere egregia themata, illud ipsum de TEMPO ONIÆ HELIOPOLITANO præ aliis arripit. Neque id ingratum fore Philologiæ & antiquitatum studiosis pæne mihi persuadeo, cum quoniam hic labor à nemine ante hac, quantum scio, ex professo susceptus, tum quia plerique, qui paululum in hac palæstra desudarunt, primoribus tantum, quod ajunt, labellis illud tetigerunt, vel una eademque chorda oberrarunt. Summi igitur numinis implorato auxilio ad ipsam rem nos conferamus, principio exposituri exstructorem Oniam ejusque familiam, dein exstructionem templi ipsam, &

Λ

deci-

denique splendorem & destructionem, quibus quædam de vaticinio Jesaiæ XIX. in quantum scopum nostrum ferient ad-
demus.

§. II.

ONIAS Oniæ hujus nominis tertii summi pontificis fuit filius, ut testatur FL. JOSEPHUS, L. XIII, *Antiq. Jud. C. VI. § L. XX. c. 8.* „Onias tertius Pontifex summus Patrem habuit Simonem II. Oniæ II. filium, qui tres reliquit filios, Oniam, Jesum si-
ve Jasonem, & Oniam Juniolem qui dein Menelaus dici maluit, qui omnes ad sacerdotii summæ tandem pervenerunt fastigium. JOSEPHUS L. XII. A. J. c. VI. & Jav. GOAR in *Annot. ad G. Syn- celli Chron. pag. 70.* Primus horum seu Onias III. in summo Pontificatu Simonem II. Patrem excepit, & ille est, qui fortiter restitit Heliodoro depositas in templo gazas diripere volenti, quem divina nemesi tactum, in pristinam per preces suas valetudinem restituit, ideo haud immerito laudatus a scriptore 2. *Maccab. 3. 1. seqq.* ob Ἐνδοξίαν τε καὶ μισοσημιαν. confer G. SYNCELLI *Chronicon. pag. 278.* edit. Paris. 1652. fol. Ad hunc Oniam literas ab Ario Lacedæmonum Rege ablegatas esse, in quibus cognatio Judæorum & Spartanorum, quin etiam utriusque gentis ab una stirpe Abrahamo origo afferitur, haud improbable videtur; vid. 1. *Maccab. 12.* & JOSEPH. L. 12. *Antiq. c. 5.* Steph. MORINI *Dissert. pag. 1. § seqq.* & Cl. BUDDEI *Hist. Eccles. V. T. T. 2. p. 925.* Hic vero Onias III. Pont. M. cum mature decederet, filium reliquit impubere-
rem & minorem Oniam, ob cujus ætatis defectum Jesus seu Jason Oniæ III. frater pontifex decernitur, soluto prius Antiocho Epiphani Syrorum Regi ingenti auri pondere *Jos. 1. c.* Interea Menelaus itidem frater Oniæ III. & hujus Jasonis, trecentorum amplius, quam Jason solverat, talentorum pactione, pontificatum ab Antiocho obtinet, Jasonem fratre detruso, & urbem excedere jussit. Et tunc primum pro dominantium libidine & petentium ambitione, pontificatus in tempus dari & auferri captus, qui antea perpetuus, neque pro luitu erat exuendus. Secundum Cl. SELDENIUM de *Success. in Pontif. L. 1. c. VI.* Alias enim hic honor semel assumtus non abrogabatur, sed primus Antiochus Epiphanes hanc legem solvit pro Jesu subrogato in hoc sacerdotium fratre ipsius Oniæ: *Joseph. L. 15. Antiq. c. 3. & L. 12.*

HELIOPOLITANO.

L. 12, c. 6. In hoc tam corrupto Judæorum statu, cum Onias filius Oniæ III. hæres summi sacerdotii legitimus ephæbis excessisset, & jam integer annorum esset, omnis ad Sacerdotium perveniendi spes ei esset præcisâ, aufugit in Ægyptum, ibique in familiaritatem Ptolemæi Philometoris Regis & Reginae Cleopatras se infinuavit, à quibus templum extruendi licentiam petiit. Qua de re jam plura.

§. III.

Hic tamen plane alia ingressi Doctores Judæorum sunt via ordinem hunc invertentes, & Simonem Justum duos genuisse filios affirmantes, Semajam & Oniam, ex quibus Onias, natu licet minor, in Pontificatu maximo à Patre Successor fuerit declaratus, siquidem isti gerendo muneri magis idoneus, sed cum per jus primogenituræ id nequitam liceret, Onias à fratre & populo repulsus, Semajah Sacerdotium summum obtinuit, & hic Alexandriam se recepisse ibique templum extruxisse dicitur.

§. IV.

Hoc vero, cum quam maxime hic in controversiam vocetur, utque ex hoc Labyrintho elucemur, seriem & ordinem Pontificum Max. post captivitatem Babylon, adeoque ab extruptione templi II. hic paulo uberius diducere, & in clara, præeunte FL. JOSEPHO Historiarum illius temporis unico fere Scriptore, luce ponere, necesse erit, hæc enim successio, quoad Judæos multis Mæandris est obseptâ, & plane adversâ fronte hic pugnare videntur. Vera illorum hæc fuit successio:

Josedeck cujus Filius

1. Josua, qui rediit ex captivitate cum Zorob. & promovit ædificationem templi Hdi.	5. Jonathan, & Johannan
2. Jojakim	6. Jaddus
3. Eljasib	7. Onias I. Filius Jaddi
4. Jojada vel Juda	8. Simeon I. Justus, Oniæ I. Filius
	9. Eleazar, Simonis Frater

10. Manasses Patruus Eleazaris	III. Templi Heliop. Con-
ditor
11. Onias II. Sim. Justi Filius	14. Jafon Oniæ III. Frater
12. Simeon II. Filius Oniæ II,	15. Onias vel Menelaus Jafonis
Frater
13. Onias III. Filius Simonis	16. Alcimus,
Onias IV. Filius Oniæ	

Conferri possunt de hac Pontificum Max. serie: Cl. LIGTHFOOTUS de Ministerio Templi Hieros. cap. 4. sect. 3. T. 1. p. 684. JOS. de VOISIN in obs. ad Raymundi Martini Pugionem Fidei. p. 21. Sc. SELDENUS de Success. in Pontif. L. 1. c. 6. Sc. Cl. BUDDÆUS Histor. Eccles. T. 2. sect. 6. §. 6. Sc. Et hunc successionis Pontificum M. ad hæc usque tempora cum Josepho etiam fere asservarunt ordinem, NICEPHORUS Archiep. Constant. in Chronogr. Compend. pag. 407. Sc. Chronicon Paschale sive Alexandrinum p. 188. apud Cl. RELANDUM Antiq. S. L. 2. c. 2. §. 4.

§. V.

Hinc elucet, potiores subesse rationes, quo minus statim Judæorum Magistris toto annuamus hinc capite, ut taceamus, Josephum Doctoribus Talmudicis multo antiquiorem & in rebus historicis accuratiorem esse, adeoque ei majorem fidem etiam competere debere:

1. Enim huc facit, quod Judæi sint pessimi historiae magistri, ex quo enim patria expulsi sunt, omnis apud illos historia crassis erroribus & fabulis est inquinata, quibus proinde nihil credendum, nisi alii testes accedant. Secundum Jll. Hug. GROTIUM Comment. in Matth. XXIV. Cl. Guffetium & Forsterum in præfati. Lex. aliosque.

2. Judæi, ut in hac re, ita etiam in tota Pontificum Max. templi II. serie misere hallucinantur, cum plurimi eorum Simeonem Justum, cum ejus avo Jaddo confundant, & Simeonem Nepotem in avi Jaddi locum surrogent, uti cernere est, apud Doct. LUNDIUM in Antiquitt. Jud. L. III. c. 23. §. 16. Quin etiam plane diversimode ordinem hunc Pont. recensere, patet ex testimoniis R. Isaaci de Latres, item de Gem: Joma, Kerithuth, Jevammoth Sc. à Cl. H. RELANDO l. c. c. 2. §. 6, adductis.

3. Causæ,

3. Cause, cur Onias in Ægyptum fugisse, ibique templi extruendi privilegia petiisse creditur, aptius apud Josephum, quam apud Judæorum Doctores coherent, & Judæorum, qualis tunc temporis fuit, corruptio statui magis conveniunt.

4. Ipsemet Onias II. Simeonis Justi Filius in numero Pontificum recensetur, & Oniæ III. avus fuit, qui ipse hoc munere haud bene functus est, ut etiam remotionem non curaret. *Jos. L. 12. c.*

4. A. J.

5. Nec ulla mentio, apud ex Judæos Scriptores est Semajæ filii Simeonis Justi, forsitan hic Semajam vel Simeonem rursus cum hujus Oniæ II. filio permiscet, nepote sc. Simeonis Justi, sicque tota Pontificum M. successio penitus destruitur, & horum Chronologia meris incertitudinibus nititur, nec Regis Ægypti, sub quo templum hoc conditum, præcisè nomen indicant, sed omnia de hoc Onia Simeonis Justi Filio, ejusque templo Alexandrino, (sive id per *πυρπορισμῶν* factum, sive per corruptos hac de re codices & Manuscripta,) tanquam corrupta, incerto nitentia talo, & ut longius petita recensent, ut in ipsa tractatione ex exemplis & testimoniiis Judæorum allegandis ulterius patebit. Ut adeo eo minus de Josephi sententia dubitari hic posse rear, quo magis unus ille, in historia illorum temporum pridem eruditis fidem persæpe probavit, cum è contrario Rabbiniis parum tribuendum esse fidei constet, imo consulto bonarum rerum profiteri ignorantiam sæpe videantur.

§. VI.

Mirum verò eruditis jam dudum fuit visum, quomodo **CL. SELDENO** in hoc studiorum genere versatissimo, in mentem venire potuerit, duo diversa, ex Josephi & Judæorum scriptis distinguere templa, in *Tract. de Success. Pontificum L. I. c. 8. Alexandria*, inquit, collocatur illud (templum) de quo *Talmudici*; *Leontopoli hoc, quod Josephus & Scriptores habent Christiani. Hoc etiam Antiochi Epiphanis & Ptolomæi Philometoris tempore tribuitur, illud ut superiora multum repetat initia, necesse est, si tam prope excessum Simonis Justi, seu ad filium ejus sursum trabatur*: Et statim rursus: *Tempus, locus, persona utriusque invicem discrepat. Hic enim dum loca Josephi contulit, in quibus de hoc templo agit, deprehendisse sibi visus est, Josephum*

phum omnino de duobus templis Ægypti diversis loqui, altero ab Onia Simonis Justi filio, prope Alexandriam condito, altero ab Onia IV. in Nomō Heliopolitano, regnante Ptolomæo Philometore extructo: Præcipuum argumenti hujus robor & vis in male intellectu JOSEPHI loco, de Bello Jud. L. 7. c. 30. est posita, ubi meminit templi Oniæ Simonis Filii. Ex quo tandem SELDENUS l. c. ita concludit, & litem hanc decidit: *Talmudicorum בית חוני Templum Oniæ idem fuisse cum Heliopolitano illo ab Onia Simonis, apud Josephum, filio extructo: Et quia in Alexandria præfectura positum est, forte, illud Alexandria situm, dixisse.* Sed si locum hunc Josephi cum aliis bene contulerimus, omnia convenire cernimus, partim, quoniam descriptio hujus templi in loco allegato, cum illa, quæ in *Antiq. L. 13. c. 6.* continetur, convenit, partim, quoniam hoc loco refert se mensuram & vasa templi in libro VII. de B. Jud. jam commemorasse, adeoque repetere heic rursus nolle. *Τὰ δὲ μέτρα αὐτῆς καὶ τὰ σκεύη νῦν ἐκ ἔδοξέ μοι δηλῆν, ἐν γὰρ τῇ ἐβδόμῃ με βίβλῳ τῶν Ἰουδαϊκῶν πολέμων ἀναγγέλλεται.* Mensuram vero ejus & vasa nunc non libet repetere, commemorata jam ante in septimo belli Judaici volumine. pag. 433. edit. Cl. Ittigii Coll. L. 20. c. 8. pag. 700. Sed ubi aliter Josephus mensuram & vasa recensuit, quam L. 7. c. 30. de bello Judaico? Et hinc, quam clarissime sequitur, illum utrobique de uno eodemque templo, & de Oniæ III. filio Onia IV. ejus conditore, non vero Onia Simonis Justi, verba facere. Quod vero Josephus Oniam Simonis dicat, illud factum, vel per errorem & παραρρημα amanuensium, vel quod Onias hic nomine Simonis etiam fuerit insignitus, vel quod per filium hic nepotem intellexerit, & ita omnia hac in re optime fluunt. Porro hic Onias Simonis, id est, Onias II. à Josepho multo aliter describitur, quam quod talia moliri fuisset ausus, quippe qui securitatem publicam non curaret, sed modo pecuniis parcens, conjiceret in periculum populum, à quo & pontificalem honorem acceperat: Hinc segnitiei & ingratitude, cum apud Regem Ægypti accusatus non bene de illo meruit: *Ant. L. 12. c. 4.* adeoque omnis via ei erat præclusa, ne libertatem à Ptolomæo templum extruendi obtineret, imo tum (quod præcipue hic debet animadverti.) annis gravi, animi impetus, ut nova & inaudita conaretur dudum deferbuerat.

Ex

HELIOPOLITANO.

Ex his itaque quam clarissime patet *Josephum* non inuisse Oniam II. Simonis Filium, sed Oniam IV. & Cl. *Seldenum* humani aliquid esse passum, ut etiam ostendit Cl. VITRINGA *Comment. in Jes. XIX. pag. 582. in nott.* Eatenus vero sententiæ Seldeni subscribimus, quatenus ille templum Oniæ in Alexandrina præfectura idem cum Heliopolitano fuisse affirmat, & quidem illud ab Oniæ tertii filio, non vero Simonis exstructum fuisse, partim, quoniam Alexandrina Regio & præfectura circumjacentes *Νομῶς* forsan sub se comprehenderet, partim etiam, quoniam Judæi ut exules apud externos degebant, & in Chronologia superiorum temporum ita accurate non erant versati.

CAP. II.

De Exstructione Templi Heliopolitani.

ARGUMENTUM.

§. 1. *Josephi* §. 2. Judæorum de occasione exstructionis templi Oniæ, testimonia recensentur, de lite Simeonem inter & Oniam fratres, ob Pontificatum M. §. 3. Notio vocum *אֵינְקִי כָּלֵי* Stomachi, *סְטוֹמַכָּא דְּלֵבָא* eruitur. §. 4. 5. Ulterior explicatio occasionis templi Oniæ, ex Judæorum scriptis continetur. §. 6. Pontifex M. præposere indutus & quædam ejus pœna. §. 7. Tempus & annus exstructionis hujus templi exputatur. §. 8. Locus ubi templum exstructum indicatur. §. 9. *Prolixæ* de Bubasto Urbe, ejusque etymo, de III art. *Ægypt.* Diana Bubastis, de cultu rēlis nomine Bubastis, de Herba *Artemisia*, *Josepho* lux accenditur, de veneratione *Scarabæi*. §. 10. Provocatio ad vaticinium *Jesaiæ* XIX. 18. 19.

§. F.

Hic præoccupatis ipsam Historiæ arcem adoriri fas est. Turbatis valde sub Antiocho Epiphane Judæorum rebus Onias hic patruī cæde territus, & præcisa omni aviti honoris recuperandi spe, quoniam Alcimus vel Jacimus non ex familia Pontificum natus, Sacerdotium summum, extincto Menelao, obtinuerat, & dignitas hæc in aliam domum translata erat, de quo Alcimo prolixè III. SCALIGER ad annum *Eusebii Pampb. MDCCCLVI. pag. 144. Et* Cl. SELDENUS de success. in Pont. L. I. c. 9. Onias, inquam, hic alia via dignitatem generis sui tueri, & sic
in

inclarefcere ftatuit, ideo aufugit in Ægyptum, hinc JOSEPHUS L. 12. c. 15: *A. Jud.* Et *Idem* imprimis L. 13. c. 6. ait: ὁ δὲ ονίας τῷ ἀρχιερεῖ ὡς ἐβράννυμι. δὲ ἀν τῷ πατρὶ ὅς ἐν ἀλεξάνδρεια φυγῶν πρὸς πτολεμαίων τὸν επικαλούμενον Φιλομήτορα διήγεν, ἰδὼν τὴν Ἰουδαίαν κακωμένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, βυλόμενος αὐτῷ μῆμιν αἰώνιον κατασκευάσαι, διέγνω πέμψαι πρὸς πτολεμαίων τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν κλεοπάτραν, αἰτήσασθαι παρ' αὐτῶν ἔκτασιν, ὅπως ὀικοδομήσειε ναὸν ἐν αἰγύπτῳ, παρά πλῆσιον τῶ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ λευταῖς καὶ ἱερεῖς ἐκ τῆ ἰδίας γενεῆς καταστήσει. Onias autem pontificis Onie filius, qui profugus Alexandria degebat apud Ptolemæum Philotorem, videns Judæam vastatam à Macedonibus eorumque regibus, et sibi memoriam et æternam gloriam parare volens, decrevit à Rege Ptolemæo et Regina Cleopatra per literas petere, ut sibi liceret in Ægypto, instar illius Hierosolymitani, templum edificare, et in eo Levitas et sacerdotes ex suo genere constituere. Conf. BASNAGE dans l' *Histoire des Juifs*. T. 7. pag. 170. PRIDEAUX in *Comex.* P. 2. L. 4. p. 266. JURIEU dans l' *Histoire des dogmes* P. 2. p. 288. HOTTINGERUS in *Pentade* diff. Chron. pag. 450. SCHOTANUS in *Bibl. Hist. V. T. T.* 2. p. 1300. SIGONIUS de *Republ. Hebr.* L. 2. c. 7. & ibid. J. Nicolai.

S. II.

Talmudici vero hic in illo erroris luto hærentes, de quo in antecedentibus, hanc historiam de Onia Simonis narrant, eum Oniam filium natu minorem, testamento ordinasse sacerdotem summum, quia ejus frater natu major mente erat captus. Sic *codex Menachot* fol. 109. 2. apud Cl. LIGTHFOOTUM *Hor. Hebr.* in *Job.* 4. 20. et *Chr.* CARTWRIGTHUM in *Mellisicio Hebr.* L. 5. c. 5. Simeon Justus moriens, dixit, Onias filius meus ministrabit mea vice: Invidit ei frater ejus Shimei, senior eo existens annis duobus et dimidio. Dixit ei, ades, et edocebo te normam ministerii. Induit ei אונקרי (id est, cingulo vel subligaculo.) statuitque eum juxta altare, et dixit fratribus suis sacerdotibus. Videte, quidnam hic voverit, præstiteritque uxori suæ, hoc nempe, quo die ministravero ego in summo sacerdotio, induam pectorale tuum, et cingar cingulo tuo. R. Salomonis glossa in hunc locum dicit, quod אונקרי sit עור מרבוב של עור id est vestis coriacea, sed Aruch ex Avoda Zarab אונקרי קודם est

est אונקלי ? R. Abba dicit אסטומכא רלכא Stomacha cordis. cap. 2. pag. 62. edit. Edzardi. Sed R. Obadias Bartenorienfis ad cod. מנחות כנתה בר רקח שלובשות הנשים על בשרן; cap. 13. explicat Tunicam lineam tenuem, qualem mulieres super carnem suam induere solent.

§. III.

Origo vocis אונקלי admodum obscura est, quamvis significatus ejus ex ipsa historia aliquatenus possit cognosci & erui. Shimmei enim, ut fratrem suum Oniam Sacerdotio exueret, utque illum sacerdotibus tanquam stultum & delirum proponeret, autor fuit, ut in ministrando, pectorale uxoris pro rationali scil. Ephod gereret, & ejus cingulo loco cinguli pretiosi sacerdotalis cingetur, ut sic illum totum ad pontificatum redderet ineptum. Ne vero plane ἀστυβόλω, ab etymo redeamus, vocem אונקלי ex duabus vocibus compositam esse censerem, ex און pellis & קלי per literarum permutationem pro כלי Instrumentum, Vas, item Vestimentum ut denotet vestimentum pellicium, quemadmodum etiam ad l. c. Glossa explicavit. Vocem vero כלי vestem denotare, evincimus tam ex sacris quam etiam Talmudistarum Pandectis, sic, Levit. 13. 49. Si plaga lepre fuerit viridis &c. בכלי עור in veste pellicea, ostenditur sacerdoti. Et Deut. 22. 5. : לא יהיה כלי גבר על אשה: Non erit, vel ne sit, vestis viri super mulierem, id est, non induet mulier vestem virilem. &c. Et cod. Talm. de Joma cap. 7. m. 5. כהן גורל משמש בשמכת כלים ויהיה כלי גבר על אשה: Sacerdos magnus octo vestibus ministrat, gregarius quatuor. Sæpius notio hæc occurrit in מסכת תענית a Dan. LUNDIO latinitate notisque donato. cod. Talm. de Jejunio à Dan. LUNDIO pag. 60. R. Levi BARZELONITÆ cap. 4. m. 8. (Ultraj. 1694. 8.) pag. 60. R. PERITZOL. itin. Mundi cap. 18. p. 118. edit. Th. Hyde, MAIMON præfat. in Pereck Chelek sive 13. caput Sanhedrin in Porta Mosis pag. 158. edit. Oxon. 1655. Cl. Pocokii. Ex cod. פרה כנרי לבן כלי רבן Maimon ad h. l. intelligit לבן כלי רבן כלי רבן כלי רבן. vid. Cl. BRAUNII in Aureo de vestitu Sacerd. Hebr. Opere L. 2. c. 24. §. 690. Joh. DIETERICI Antiquit. Bibl. T. 1. p. 276. & Cel. MILLIUS in Dissert. Sel. No. 9. §. 10. pag. 258. Hinc בית אונקלי apud Rabbinos denotat domum digitorum, id est, Chirothecam ex pellibus factam: Et sic quando Rabbini אונקלי per אסטומכא רלכא interpretantur, incertum per æque incertum

B

rursus

rursus explicant, unde Oedipo hic opus esse videtur. Quare, ut hæc vox etiam lucis aliquid accipiat, originem ejus & nativum significatum inquiramus. Vocem אֶסְמוּמְכָא Judæi, ut multas alias è Græcia mutuo sumserunt, ubi Στομαχῶς est fistula, per quam cibus descendit, hinc PLINIUS Hist. Nat. L. XI. c. 37. ait, summum gulæ fauces vocantur, extremum stomachus. Improprie vero Στομαχῶς dicitur de Ventre, cujus officium est cibum appetere, unde receptaculum ciborum apud Lactantium de Opificio Dei cap. XI. vid. ibid. Betulejus. hinc JUVENALIS sat. 5. vs. 49.

Si Stomachus Domini fervet, vinoque ciboque. A. GELLIUS dicit duas esse fistulas, easque ab oris faucibus deorsum proficisci, per earum alteram deduci & delabi in stomachum esculenta omnia & potulenta. L. 17. c. 11. Unde Στομαχῶς dicitur ἀπὸ τῆς Στόμαχος καὶ λέω, quod cibum ejusque chylum per orificium suum per totum corpus diffundat, illudque nutriat. vid. A. MACROBIUS Saturnal. L. 7. c. 4. Franc. Marii GRAPALDI Onomast. (Dordr. 1618. 8.) p. 317. BEVEROVICII Idea Medicinæ Vet. pag. 27. VOSSII Etymolog. h. v. pag. 572. & FUNGERI Lex. trilingue. pag. 800. Eundem voci אֶסְמוּמְכָא Rabbini adscribunt significatum: Sic R. D. KIMCHI ad 1. Reg. 19. 8. ad verba illa, כְּלוּמַר שֶׁנִּשְׁתַּהַיֵּן הַחַיִּי בַכַּח הַמְּכַשֶּׁלֶת וְלֹא מִשְׁכַּרְהָ הַמַּכְחֵל כְּאֶסְמוּמְכָא וְלֹא בִשְׁלַח אֹתוֹ הַכַּח הַמְּכַשֶּׁלֶת וְלֹא מִשְׁכַּרְהָ הַמַּכְחֵל אֹתוֹ כַּח הַמּוֹשֵׁךְ id est, quasi diceretur, quod commoratus esset cibus in Stomacho, neque concoxisset eum facultas concoctrix, neque atraxisset eum facultas attractrix. Prolixius paululum MUSAPHIÆ est testimonium in additam: ad Aruch. voce אֶסְמוּמְכָא: פִּירוּשׁ בְּלִשׁוֹן יוֹנֵי וְרוֹמֵי פִּיהֶכֶס לְבָדוֹ וְנִעְתָקָה מִלֵּה זֶה לְפַעֲמִים לְכֹל הַכֶּרֶס וּיַעַן כִּי הַרְפֵּאִים הַקְּדֻמִּים הָיוּ קוֹרְאִים וְסִ לְפִי הַכֶּרֶס לֵב כִּי בְחֻלּוֹי יִפְעוּ רִיחַעֲרָף הַלֵּב אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ לְפִי הַכֶּרֶס אֶסְמוּמְכָא רַלְבָא וְכֵן אֲמָרוּ גְרַחֲלֵשָׁא רַלְבָא וְיוֹקְרָא רַלְבָא לְחַלִּישוֹת וְלֵב בְּרוֹת פִּי הַכֶּרֶס: Graeca & Latina Lingua STOMACHUS vocatur orificium ventriculi solum, interdum autem transfertur vox hæc ad totum ventriculum. Et quia Medici veteres appellarunt orificium ventriculi cor, eo quod illo male affecto cor debilitatur & languescit, idcirco Sapientes nostri, os ventriculi vocant Stomachum cordis. Eademque ratione vocant etiam debilitatem & gravitatem Stomachi debilitatem cordis & gravitatem cordis. Plura ad hanc vocum אֶסְמוּמְכָא רַלְבָא notionem affert G. E. EDZARDUS

DUS in *nott. doct. ad tract. Talm. עבירה זרה* cap. 2. p. 381. cui & locum hunc Musaphiæ debemus. Et BUXTORFIUS in *Lex. Rabbin.* pag. 149. § 160. Qualis vero nexus & tertium comparationis, sic inter vestimentum & stomachum, ingenii mei tenuitas nondum ex laciniis Judæorum divinare potuit, ita ut hic potius cum alias eruditissimis viris ignorantiam fateri, quam multa lubrica & incerta semita fundasse, malim. Quid enim explicatio hæc Judæorum *אונקלי* per *Stomachum cordis* sibi velit, Delli natatores judicent: Si conjecturæ locus, forsân speciatim per *Stomachum* indicare voluerunt situm illum cinguli, qui circa stomachum erat.

§. IV.

Sed redeamus in viam? Judæi vero Simeonis animadvertentes simplicitatem, malitiamque Oniæ, hunc loco illius justis & promeritis quærebant afficere poenis, sic enim *Historia Gemarica Menachoth* pergit: *Machinati sunt fratres ejus sacerdotes ei necem, ast ille aufugit, & evasit in Alexandriam Egypti, struxitque ibi altare, obtulitque Sacrificia idololatriæ: Hæc sunt verba R. Meier, sed dicit ei R. Juda, Res ita se non habuit, sed non agnovit Onias, Shimei fratrem suum esse se seniore annis duobus & dimidio: Verum tamen ei invidit Onias, & dixit ei, Veni, & edocebo te normam ministerii &c.* Et sic recutitæ gentis doctores mutuo rursus dissentiunt & scenam totam inverunt, ita ut referente R. Juda, Onias fratrem suum Simeonem peroral vel *Stomacha cordis* induerit & cingulo uxorio cinxerit. Ea propter sacerdotes machinati sunt necem Simeoni, at cum ille totam rem enarraret, machinati sunt necem Oniæ, & ille aufugit in *Alexandriam &c.*

§. V.

Ab ovo vero hanc rem deduxit R. Salomon BEN VIRGA in *טרי יורה* latina veste à G. Gentio induto, Amst. pag. 71. qui in colloquio cum Rege Hispaniæ & aliquo Thoma, forte Aquinate (ut conjectat *Cel. Hamburgensium Polybistor D. WOLFIUS Biblioth. Hebr. T. 1. pag. 1052.*) varias clades & fata Judæis ubique terrarum insita recensabat, tandem etiam superaddidit historiam templi Gerizim & Oniæ hujus Alexandriæ, sed tamen *ἀνορύμω* exstruēti, de quo prolixè ita scribit: *Fuerunt inter Judæos duo fratres filii cuiusdam iusti, majorque cum sacrorum rationem minus intelligeret, pater mi-*

norem rituum Sacrorum magis intelligentem, pontificem maximum creati voluit, sed ille pontificatum recusans eum fratri natu majori ultro detulit. Ille vero aliquanto post, cum facti pœniteret, fraude excogitata, qua eum in culpam impulsus pontificatu moveret, hujuscemodi verbis est aggressus. Age vero, docebo te sacros ritus, illumque indutum veste sacerdotibus inusitata, cinxit cingulo profano, veste inquam, & cingulo, quibus mulieres uti solent. Quo ad aram deducto ipse ad sacerdotes, qui in templo erant, descendit, En, inquit, frater meus habet amicam, quam amat, cujus ista vestis & cingulum sunt, illi enim juravit, quo primum die pontificatum iniret, se ejus vestes in signum amoris, quo eam prosequatur, induturum esse. Tum omnes consurrexerunt sacerdotes, eum occisuri. Ille obtestatus eos, audirent primum verba ejus: Enarrato illis fratris sui dolo, verum dixisse, compertus est. Quare minorem nefarii doli manifestum, dum ad supplicium deposedunt, ille in aulam Regis evasit, unde cum ipsum abstrahere pararent, Alexandriam in Ægyptum profugit. Ubi à se structo templo, pontifex Maximus constitutus est. vid. cod. מנחות sive de Oblatt. cap. 13. & ad eundem cod. R. Obadia de Bartenora prolixum sed insignie testimonium apud Cl. SELDENUM l. c. L. I. c. 8. Cum enim partim ibidem totum illud descriptum extet, partim etiam consonum reliquis adductis, non libet hic repetere: Confer MEGILLA cap. 1. Sepher JUCHASIN fol. 15, fac. 2. Hieros. מנחות fol. 43. R. GEDALIAS in שלשלת הקבלה feribit בניו של שמעון הצדיק בנה מקדש אחר באלכסנדריה של מצרים Oniam, filium Simeonis Justi edificasse sanctuarium aliud (ab Hierosolymitano) Alexandriæ, que in Ægypto est. Causam etiam addit GEDALIAS ex Talm. Hieros. מ' יומא: לפי שנולדה קטטה בין הונוי ושמע' אחיו על הכהנה: Quoniam oborta esset controversia inter Oniam & Sinei fratrem ejus ob summum sacerdotium, vid. RELANDUS in nott. ad Ottonis Hist. Doct. Miscbn. pag. 25.

§. VI.

Causa vero, cur sacerdotes ita præcipiti furore acti, & effrenata commoti ira, statim sacerdotem præpostere tantum vestibus amictum, capitali afficere voluerint supplicio, inde derivanda est, quia cum omnia in Sacris Leviticis magna religione, quam accuratissime observari deberent, sic legibus instructi erant, quibus tam sacerdotes omnes, quam etiam Pontifex Maximus in vestiendo

fiendo deberent esse conformes, adeo ut pro piaculo & capitali crimine haberetur, si aliquis inverſo ordine & præpoſtero ritu fuiſſet veſtitus. Hinc talis reus exciſionis habebatur, cui veſtes ſacræ inter ſacrificandum deerant, ſecundum legem. *Exod. 28. 23.*

והיו על אחרון ועל כנני כבאם אל אהל מועד או כגשתם אל המזבח לשרת בקדש ולא ישאו עין ומתו חקת עולם לו ולזרעו אחריו. *Et erunt (vestes) super Aharon & super filios ejus, quando ingre- dientur tabernaculum testimonii, aut quum accedent ad altare, ut mini- ſtrent in Sanctitate, & non ferent iniquitatem, neque morientur: Statutum perpetuum rei, & semini ejus post illum erit.* Hæc tamen poena ſecundum Doctores Judæorum ad h. l. erat cœlitus infligenda, & *Θελαια*. vid. *MAIMON. in ה' Cele hammickd. cap. X. & R. Levi BARSELONITA in lege 99. apud Cl. Hottingerum de Legg. Hebr.*

כל זמן שיעבוד הכהן בין הדיוט בין גדול בפחות מבגדיו. המיוחדין לעבודה ההיא או ביותר מהם עבודתו פסולה וגם יתחייב מותה שמים. *Quotiescunque autem Sacerdos tam vulgaris quam magnus vel paucioribus vel pluribus, quam conveniat, administraverit vestibus, non modo cultus ille profanus est, sed & ipse mortis obnoxius fit reus.* Et *Gemara ZEBACHIM* apud *Seringhamum ad Joma pag. 86.*

לבש שני מכנסיים שני אבנטים חסר אחת יותר אחת או שהיתה לו חטיה על מכת בשרו תחרה בגדו או שהיו ממושטשים או מקורעין ועבר עבודתו פסולה. *Si quis duo femoralia, aut duos bal- teos induisset, si vestis una defecisset, aut redundasset, si emplastrum vulne- ri impostum sub veste fuisset, aut si vestes fuissent sordide & laceratae, & in illis ministrasset, ministerium ejus est profanum.* vid. *BARTENORIEN- SIS ad Zevach. 2. 1.*

Sic etiam Sacerdotem laceratis aut dilutis ve- ſtibus Sanctuarium ingredi, nefas erat. *MAIMON. de ſynedriis & poenis. cap. 19. R. Levi BARSELONITA lege 156. & Hilavim PRA- CHIUS in nott. ad R. Jedaja Happenini בקשה pag. 58. (Lipf. 1662. 4.)* imprimis de ſolenni pontificis novi ſacris veſtibus induendi ritu: vid. *NICOLAI in nott. ad Sigon. de Republ. Hebr. L. 5. c. 2. & Cel. SELDENUS de Success. in Pontific. L. 2. cap. 7. & 8. & de Synedr. p. 114. &c.* Ex hoc Oniæ hujus piaculo, *CL. BRAUNIUS* totum illud Schisma derivat, turbas has fuiſſe motas ob inſcitiam in ve- ſtendo: *Shemai, ut iste in vestiendo error originem dederit celeberrimi*

istius templi Oniæ in Ægypto: de Vestitu Sacerd. Hebr. L. 2. c. 23.

§. VII.

Circa Tempus & annum extructionis hujus templi, egregius est EUSEBIUS in *Chronicorum utroque libro*, ubi ad annum ab Abrahamo MDCCCLVI, ita scribit: Menelao Pontifice Judæorum à Juniore Antiocho occiso, qui prius Judæam Epiphani Antiocho prodiderat, Alcimus alienus à genere sacerdotali ambitione pontificatum invadit. Ob quod Onias, filius pontificis Oniæ Ægyptum transmigrans in Heliopolitano pago civitatem nominis sui condidit, templo ad similitudinem templi patrii constructo. pag. 38. § 146. edit. Amst. 1658. & id factum anno ut supra MDCCCLVI. Olymp. CLIV. 3. regiminis Ptolomæi Philom. XIX. anno 2. Demetrii Soteris Regis Syriæ, periodi Julianæ 453. 2. æræ Scleucid. 152. ante Christum natum 161. vid. *ibid.* III. SCALIGERI *Animadv.* pag. 144.

§. VIII.

Locus in quo templum hoc extructum, hic exeutiendus est, qui quidem generali nomine Νομός Ηλιουπολιτης, tractus Heliopolitanus, JOSEPHO de B. J. L. 7. c. 30. & pagus Heliopolitanus EUSEBIO L. 2. *Chron.* pag. 146. dicitur: Locus hic distabat 180. stadiis, i. e. paulo minus sex milliaribus germanicis à Memphi versus ortum æstivum, apud Leontopolim, ubi Agrestis Bubasteos i. e. Isis vel Dianæ templum minabatur ruinam & fere collapsum erat. Hinc Onias in literis ad Ptolomæum datis ita scribit, L. XIII. *Ant. Jud.* c. 6. Ἐπιτηδεύσαντες ἐν ἑαυτῶν τὸν τόπον ἐν τῷ προσαναγορευμένῳ τῆς ἀγρίας βεβήσεως οὐχυράματι, θεύοντα ποικίλης ἑλης καὶ τῶν ἱερῶν ζώων μεσόν, δέμασι συγχωρήσαι μαι τὸ ἀδέσποτον ἀνακαθάρσιν ἱερῶν καὶ συμπεπληκός, δικοδομήσιν κὼ τῷ μεγίστῳ θεῷ καὶ ὁμοίωσιν τῶ ἐν ἱεροσολύμοις κ. τ. λ. Et quia locum invenit idoneum apud castrum, quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia, sacrisque animalibus, rogo, ut mihi permittatis templum, quod illic est, nulli sacratum numini, jamque collapsum repurgare, & aliud loco ejus Deo maximo extruere, ad Hierosolymitani illius similitudinem. Et hunc locum postea Oniæ concessit Philometor in literis responso-riis, ea tamen pactione, ut salva legis observatione id fieret, neque peccare in Dominum videretur. Unde etiam παραβάσαντες legis transgressionem in Oniæ caput rejecit, *Conf. L. XII. c. 15. XX. 8. § L.*

1. de P. Jud. c. 1. § 7. 30. ubi *נבן ען תי אנה ואלעמען וצון* templum, in urbe ab Onia nominata situm appellat.

§. IX.

BUBASTUS fuit antiquissima & celeberrima Aegypti urbs, adeo ut etiam inter primarias regionis hujus civitates *Ezech. XXX. 17.* annumeretur, ubi nomine *בבסת* *Phibeseth* insignitur, *LXX. Interpp. Bubastus*: Vox hæc constata est, ex articulo *ב* apud Aegyptios celebratissimo, & nomine *בסת*, hic enim articulus eodem modo vocibus, quo apud Hebræos *ב*, apud Arabes *ب* præfigi solet, quod demonstravit insigne par Fratrum Doctiss. alter *Cl. Jac. HASÆUS*, *ὁ νῦν ἐν ἀγίοις* in *Biblioth. Brem. T. 2. p. 491. § T. 5. p. 594.* alter *Cel. Theod. HASÆUS* ævi nostri Phœnix, Præceptor, dum sanguis in venis calebit summa veneratione colendus, in eruditissimo, quem de *Leviathane Jobi*, conscripsit libro, pag. 110. & *Cel. MOYNE* in *diss. de Jehova Just. nostra* pag. 62. sicut id etiam clarius ex allatis his patet. Ut *ΠΙΜΑΥΤΥΡΟΣ* *Festis*, *ΠΙΖΕΥΣ Ζεῦς*, *Jupiter*, *ΠΙΣΕΚΛΟΣ Siclus*, *ΠΙΜΥΛΛΙΟΝ*, *Milliare*, *ΠΙΛΛΟΣ Populus* &c. quarum vocum innumera hic cumulari possent exemplar: Coptica lingua *Bubastus* *СИОДИ* *Siodi* Arab. *أسيوط* *Asiuth* dicitur; vid. *Athan. KIRCHERUS* in *Ling. Egypt. Reslit.* pag. 609. & *Idem* prolixius in *Oedipo P. I. syntagm. 2.* cujus egregii operis ichnographiam vide ad calcem *Prodromi Copti sive Arabici* pag. 333. &c. & *Carolus à S. PAULO* in *Geographia S.* p. 270. edit. Belg. Hujus urbis *Asiuth* quoque mentio est apud *IBN PATRICK* sive *Eutyrbium Alex.* in *not.* *Cl. Seldeni ad Eutyrbii Ecclesia sua origines* pag. 124. ubi de Meletio hujus Urbis Episcopo & Schismatico: *وكان علي مدينة أسيوط من عمل مصر استغف يقول انه مبلطوس*
 Et erat urbis *Asiothi*, que provincia est *Aegyptiaca*, Episcopus nomine *Meletius*. *Cl. HILLERUS Onomast. §.* pag. 672. dicit *Abyssinorum* lingua *فام باست* *Phym-basith* denotare, Portionem uxoris, sc. *Isidis* ab *Osfride* in matrimonium ductæ. In hujus gratiam *Bubastion* conditam esse prodit *DIONYSIUS L. 1.* interque alia in columna *Isidi* dicata hæc inscripta fuisse:

Mibi BUBASTIA urbs condita est:
 Gaude, gaude Egypte, quæ me nuttivisti.

Græcis

Græcis urbs hæc Βυβάστις dicitur, sic Βυβάστις Ἀγυψία **ÆLIANO** L. 12. *Hist. Animal.* c. 29. **EUSEBIO** in *Onomast.* S. p. 46, edit. *Cel. Clerici*:

Βυβάστις, πόλις Ἀγυψίας, ἐν Ἱερέχινῃ.

Bubatos, civitas Ægypti, in **Ezechielem**, sed **HIERONYMO** ibidem audit.

Bubastus civitas Ægypti, juxta **Ezechielem**.

Plura vid. apud **Pompon. MELAM** L. 1, c. 9. **MARSHAMUM** in *Canone Chronico* pag. 46. Conf. **CL. CELLARIUS** in *Geogr. Ant.* L. 4. c. 1. pag. 33. In hac urbe quotannis Ægyptii festum celebrabant in honorem *Dianæ*, testante **HERODOTO** in *Euterpe*, cap. 59. inde & *Diana BUBASTIS* dicebatur. Idem cap. 137. § 150. Ἐν τῇ κτθ τερῶν ἐστὶ Βυβάστις, ἢ δὲ Βυβάστις καὶ Ἐπιδαύρα γλωσσῶν ἐστὶ Ἀρτεμίδος. In hac (urbe) templum est *Bubastis*, quæ græca lingua *Artemis* sive *Diana*, & **OVID.** *Metamorph.* L. 8. fab. 13. vs. 690.

Sanctaque **BUBASTIS**, variisque coloribus *Apis*.

vid. **CELLARIUS** l. c. pag. 33. **DEMSTERUS** in *Paralip. ad Rosin.* L. 2. c. 7. **GYRALDUS** de *Diis* pag. 381. **STRABO** L. 17. tria animalia terrestria universum Ægyptum coluisse affirmat, βῆν, κύναν, καὶ αἰλῆγον, bovem, canem & felem: **PHILO** *Judæus* de *Decalogo* inquit. Βέβαστι μὲν κύναν, αἰλῆγον &c. Cum vero *Diana* felis specie colebatur, *Bubastis* vel *Artemis* nomine, ipsam (felem) *Deam* notarunt: **STEPHANUS** *Byzant.* de urbibus voce Βυβάστις:

οἱ δὲ Ἀγυψίῳι Βυβάστον τὸν αἰλῆγον φάσι.

Ægyptii vero *Bubastum* **FELEM** dicunt.

Et in hac felis *Dianæ* admodum grata imagine, ipsamet se addidit, cum *Dii* adversus *Typhocum* pugnarent. **OVID.** *Metam.* L. 5. fab. 7.

FELE soror *Phæbi*, nivea *Saturnia* vacca,

Pisce *Venus* latuit, *Cyllenius* *ibidis* alis.

ὁμοῦμα *Dianæ* sacra fuit herba **ARTEMISIA**, ut **VOSSIUS** *Theol. Gent.* L. 9. c. 25. testatur, se apud *Poetam* græcum ineditum ita invenisse, adde **PLINIUM** *Hist. N. L.* 25. c. 7. **DIOSCORIDEM** L. 3. cap. 110. § iii. & *ibid.* **A. MATTHIOLIUM** & **BARTHIUM** ad *Script. Venat.* pag. 138. Herba hæc apud Ægyptios dicitur Βυβάστιος Κερταία, i. e. *Bubasteos cordium* vel *Cor Bubasti*, quoniam *Dianæ* cultus in hac urbe mirifice florebat, & ab illa forsitan hujus (*Artemi-*

(Artemisia) herba virtus primum fuit inventa. vid. *Apulejus de plant. cap. 10. cit. à Doctiss. KIRCHERO in Lingua Ægypt. Restit. pag. 595.* Exinde jam *Josephi loco cit.* lucem aliquam dari posse nobis visum est; ille enim locum hunc plenum varia materia & sacris animalibus, (soli sc. sacratiss.) esse asserit. Cum vero apud Ægyptios cujuscunque fere generis animalia, ut canis, felis, ibis, scarabæus, crocodilus, aliaque, summo honore & numinum instar venerarentur, adeo ut si quis ibi aut volens aut nolens necasset, morte hoc piaculum luere deberet. Hinc *JUVENALIS sat. 15. vs. 11. de Ægyptiis loquens, ait:*

— — *Lanatis animalibus abstinet omnis*

Mensa, nefas illic fœtum jugulare capelle.

Non possum non, quin etiam joculosum & festivum hujus cultus hic adducam exemplum quod forte fortuna inveni apud *Athanasium KIRCHERUM in Prodomo Copto pag. 242.* ubi recensendo venerationem amenti apud Ægyptios Scarabæi egregium è *tract. Arab. qui Dialogus duorum Peregrinorum inscribitur, testimonium affert, vile enim illud animal Ægyptiis quondam in summa reverentia fuisse, satis tritum est, adeo ut per publicas incedentes vias, hoc unum, ne numen illud sordidum pedibus obtererent, caverent, verba illa ob libri hujus rarentiam in Philarabum gratiam apponere non*

gravabor. *وكانا رجلان فرسي ومصري سائران الي كورة ويعيده فبين ما كانا ما صديان في الطريق راكيب الوجل المصري الرجل الفرسي انه يدوس بالانفاس علي الخنافس الذي هو مارعا كره من الشرقيين وصرح المصري بصوت عظيم شهد كما الهتهم انه كلن نقي من هذه الخطيبة فلما ساله الفرسي سبب هذا العويل قا جاب هل انت تخاف*

Duo viri Persa & Ægyptius proficiscentes in regionem longinquam, iis ambulantiibus, cum Ægyptius videret, quod Persa Scarabæum, qui pilulam è stercore asini conglobatam volvebat, () forte calcaret, miserabili ploratu omnes testatus*

C

(*) Ratio est, quia Scarabæum e stercore asini progigni dicitur, mare enim Scarabæum semen suum in finum asini immittere, quo in globum convoluto & forma-

est Deos, ab hoc crimine immunem se esse, cumque insolite ejulationis causam Persa rogaret, respondit Ægyptius, non ne tu Dei nostri vindictam times, qui imaginem ejus ita indigne tractare audes? Quod si vero felis in domo (*) aliqua mortem oppetisset, habitatores domus hujus omnes supercilia eradebant, & selem mortuam efferebant, ad sacra testæ, ubi salita, sepeliebatur in urbe Bubasti, referente HERODOTO Euterpe cap. 66. 67. & his animalibus partim locus ille apud Josephum plenus fuisse videtur, partim alii soli sacratis ibidemque suspensis. Plura adhuc afferri possent, sed calamur curtem brevitatis studium frænât.

§. X.

Præcipuum argumentum, quo Onias ad templum exfruentium apud Ptolemæum Philom. usus, & quo illud Judæis legitimum esse persuaderet, fuit provocatio ad vaticinium Jesaiæ XIX. 18. 19. hinc JOSEPHUS L. 13. A. J. cap. VI. inquit. τὸ δὲ ἐβόλευτο θαῖβρον μάλιστ' αὐτῷ προφήτῃ Ησαΐα, ὃς ἔπειν ἐμπροσθεν ἑξαναήλων, πλέον γεγενῆσ, προείπεν, ὡς δὲ πέντεος ἐν Ἀγγύβῃ ἀνοδομένηναι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ ὑπ' ἀνδρῶς Ἰουδαίῃς: Hoc autem consilium cepit, streus maxime prophete Jesaiæ vaticinio, qui ante sexcentos amplius annos prænuntiavit, fore omnino, ut templum aliquando Deo maximo edificaretur in Ægypto, à viro Judæo: Et ibidem in literis ad Ptolemæum ita scribit Onias: καὶ γὰρ ἠσάτας ὁ προφήτης τὸν προείπε ἑσάνθυσαι ἐν Ἀγγύβῃ κατὰ τῷ Θεῷ: Nam Ἔ Jesaias vates prædixit, quod erit Domino Deo sacrarium in Ægypto: Conf. L. 7. de B. Jud. cap. 30. Consentientes hac in parte Josephus habet Judæos, uti in Iuchasin, cod. Menachot Ἔ Josephus apud R. David. GANTZ in Chronologia S. sive תרומות P. 2. ad annum

to novos exinde produci scarabæos, ut ostendit egregie Cel. Jac. HASÆUS Musæi Phil. Brem. T. 1, pag. 271. add. PLINIUS H. N. L. XI. c. 28. ÆLIANUS Hist. Anim. L. X. c. 15. EP PHANUS in Panario, heresi 40. contra Archembionis: Sim MAJOLUS Hier. Canicul. T. 1. coll. 5. p. 132. edit. Mogunt. 1610. A. Pierii VALER. Hieroglyph. L. 8. c. 15. 16. CASALIUS de prof. Ægypt. Sc. Ritibus. c. 18. p. 34. & Cel. GOLIUS in nott. ad Adagia Arab. Erpenii Gram. affixa pag. 140. (*) Cæterum de FELIS apud Ægyptios cultu præter cit. vid. PLUTARCHUS de Iside & Osride: GYRARDUS de Diis syntagm. 2. BEYERUS ad Seldenum de Diis Syris p. 239. FARNABIUS in Juven. Sat. 15. 2. Et MENCHORSTIUS in Arnobium L. 1. pag. 25. edit. Lugd. 1652. MARSHAMUS in Canone Chron. p. 66. DIETERICUS in Antiquit. Bibl. T. 1, pag. 449.

וכתוב בספר יוחסין דפק' לה שחוננו בן שמעון לקח ממנו *annum 585*
 רשות לבנות בית המקדש באלכסנדריאה של מצרים: והשיב לו
 המלך איך יהיה היכל יי' בארץ סמאה או חוננו הביא ראיה
 משעיה שניבא על זה ביום ההוא יהיה מזבח ליי' צבאות בארץ
 מצרי ונתן לו המלך את שאלתו ובנה שם בית המקדש דמורת
 המקדש אשר בירושלים: ודבר זה תמצא באריכות בסוף מסכת
 מנחות גם ביומא דירושלמי פרק שני שעירי: *Id est secundum ver-*
tionem Guil. H. Vorstii pag. 177. (edit. Lugd. 1644. 4.) Scriptum au-
tem est in libro Juchasin pag. 138. Oniam Filium Simeonis ab eo (Ptolomeo
Philom.) facultatem accepisse exstruendi templum Alexandria in Aegypto,
 Et respondit ipsi Rex, quomodo templum Domini futurum esset, in terra
 immunda, tunc protulit Onias probationem (visionem) ex Jesaia, quod de
 eo vaticinatus erat. Die isto erit altare Domini in terra Aegypti (Jes. 19.
 18.) Et concessit ipsi Rex postulatum ejus, Et exstruxit ibi templum ad si-
 guram sanctuarii, quod erat Hierosolymis. Rem hanc fufe invenies sub
 finem tractatus Menachot & in *IOMA HIEROS. cap. 12.* cujus hæc
 sunt verba ברח להר המלך משם ברח לאלכסנדריאה ועמד
 נחונין ברח להר המלך משם ברח לאלכסנדריאה ועמד
 Onias ובנה שם מזבח וקרא עליו את הבסיס הזה ביום ההוא וגו':
 fugit in montem Regium Et inde Alexandriam fugit ibique substitit, Et edi-
 ficavit altare, Et legit super illud textum illum Jes. 19. In die illo Et
 R. Sal. Isacides sive RASCHI ad Jes. 19. de verbis ex Menachot ci-
 tatis loquens ait: ויש מרבתינו שדרשוהו במסכת מנחות על מזבח
 בית חוננו בנו של שמעון הצדיק שברח לו למצרים ועשה שם
 מזבח: Sunt ex Rabbinis nostris qui exposuerunt in tractatu Minchoth de
 altari templi Onie Simeonis filii, qui fugit in Aegyptum, Et ibi altare ex-
 struxit. vid. BARTENORIENSIS apud Seldenum de success. L. l. c.
 8. Et OTTONIS Hist. Doct. Miscbn. pag. 24. Et ibid. nota Cl. RE-
 LANDI. An vero propheta Jesaïas huc respexerit, & an ejus
 vaticinium in condendo hoc templo fuerit impletum, cum res al-
 tioris sit indaginis, & majoris ponderis, quæque multis difficul-
 tatibus est obseptæ, singulari capite id infra pertractabimus:

De Splendore & Gloria Templi Oniæ.

ARGUMENTUM.

§. 1. Josephi & Rabbiorum de gloria hujus templi, sententia proponitur, §. 2. de cultu in hoc templo peracto, num legitimo an secus? inquiritur. §. 3. Num templum hoc præferendum templo in monte Gerizim extructo? §. 4. An cultus atheni calumnia ab hoc Oniæ templo derivanda? Tan: Faber notatur. §. 5. Destructio templi.

§. I.

Jactis ergo templi hujus fundamentis, de structura interiori ejusque splendore, sollicitos adhuc nos esse oportet, JOSEPHUS hac de re optime instructus, iterum in partes nobis erit vocandus, qui *L. VII. de B. Jud. cap. 30.* ita de structura hujus templi loquitur. Ὀνίας τὸν μὲν κατὰ ὄψιν ὁμοίον ἠκοδόμησε τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ πύργῳ παραπλήσιον, λίθων μεγάλων εἰς ἐξήκοντα πήχεις ἀνεσκητότα, τῷ βωμῷ δὲ τὴν κατασκευὴν πρὸς τὸν δίκον ἐξεμιμήσατο, καὶ τοῖς ἀναθήμασιν ὁμοίως ἐκόσμησε, χρυσοῦ τῆς περὶ τὴν λυχνίαν κατασκευῆς, ἣ γὰρ ἐπέκησε λυχνίαν, αὐτὴν δὲ χαλκεύομενον τὸν λύχνον χρυσοῦ ἐπιφαίνοντα στελεὶς χρυσοῦς ἀλύστας ἐξεκρέμασε. Τὸ δὲ πέριξ πάντων ὀπίη πλίνθῳ περιετείχισεν πύλας ἔχοντι λίθων. Onias templum dissimile ei, quod est in Hierosolymis, turrim autem similem exstruxit, ingentibus saxis sexaginta cubitis erectam, Ara autem fabricam secundum patriam imitatus est, & donariis similiter exornavit, præter candelabri consfectionem. Candelabrum enim non fecit, sed informatum aureum lychnum tanquam jubaris luce radiantem, de aurea catena suspendit. Totum vero circa templum, spatium, cælo latere circum dedit, saxeas portas habente. Sunt etiam, qui huc magnificam illam & sesquipedalibus fere celebratam verbis Alexandrinorum synagogam referunt, cujus magnificentiam Judæi in utroque cod. SUC-CAH & PHILO Judæus in Legatione ad Cajum, prolixè satis recensent. Conf. Gem. Hieros. fol. 43. col. 4. LIGTHFOOTUS in Matth. 2. T. 2. p. 260. Doct. DACHS in nott. ad Succah Babyl. p. 422. Cl. CARPZOVIVS in Schikardi Jus Reg. pag. 198. OTTONIS Hist. Doct. Mischn, pag. 26. ABARBANEL præfat. in libros Regum gloriam

gloriam Judæorum Alexandrinorum describens, dicit. *Qui non vidit illorum gloriam, non vidit gloriam tota sua vita & subjungit Alexandriae fuisse sanctuarium & altare, officinam suffitus & panum propositionis & scholas sine numero.* Mirum vero, quod Onias, cum templum hoc extrueret, in omnibus templi Hierosol. sacri structuram non fuerit imitatus, Josephus enim expressis verbis dicit, templum illud *ὁμοίον* dissimile fuisse Hierosolymitano, turrim autem similem, sic etiam fabrica altaris erat æmula Hierosol. quemadmodum & divitiarum Hierosol. multis post se opes hujus templi relinquebant parafangis, nec tamen lychnuchum sacro similem facere, & in templo collocare fuerit ausus, sed ejus loco aliud quid ei simile substituit, aureum lychnum, sc. splendore & jubare auri coruscantem & quasi ardentem aurea catena de laqueari suspendit. Judæis enim lychnuchum sacro similem conficere non licebat, & si usus sacris etiam esset destinatus: Hinc Patres Talmudici in *Gemara Rosch Hasehana*, fol. 25. & *Gem. Avoda Zarab*, fol. 43. 1. apud *Cel. RELANDUM de Spoliis Templi Hierosol.* pag. 15, tale præceptum sancierunt.

לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרא תבנית אולם חצר תבנית עזרה שולחן תבנית שולחן מנורה תבנית מנורה אבל הוא עושה של ה' ושל ה' ושל ה' ושל ה' לנת יעשה אפילו של שאר מיני מתכות ה' יוסי בר יהודה אומר אף של עץ לא יעשה כדרך שעשה

Ne extruat quisquam domum ad similitudinem ædis sacre, aut exedram instar pronai, aut aream instar atrii sacri, aut mensam instar mensæ, aut lychnuchum instar lychnuchi sacri: Sed licebit lychnuchum facere, quinque, sex vel octo ramorum, non vero ramorum 7. Etiam si non ex auro sed ex aliis metallis constet. R. Jose filii Jehuda sententia est, etiam si ex ligno lychnuchum faciat, non licere, quod talem Chasmonæi fecerint, vid. & HOTTINGERUS de Legg. Hebr. pag. 329.

Ne vero templum hoc omni ornamento orbatum videretur ἀναθημα, donariis, illud, teste Josepho fuit ornatum. Antiquissimo enim more erat receptum, templa divitiis & donariis exornare: Non hic prolixi sumus in recensendis ornamentis Tabernaculi & Templi Salomonæi, sufficit dixisse, vel Deum ipsam exemplum præbuisse, cum vestes non solum sacerdotum & Pontificis imprimis summi, pretiosissimas & ornatissimas fieri jussisset, sed &

vafa & instrumenta, ex auro argenteoque, ut summi numinis majestas exinde reluceret, parari voluit. Innumeris etiam liquet exemplis, plerosque veterum non tantum templa pretiosis ornamentis decorasse, sed & scuta, gladios aliaque vasa, imo & pecuniam in sacris ædibus deponere fuisse solitos, Deos Deasque illius futuros fidelissimos custodes: Sic *Chrysalus* ille *Plautinus* fido in periculo ad senem *Nicobulum*:

Nos apud Theotimum omne aurum deposuimus,

Qui illic sacerdos est Dianæ Ephesiæ.

Et paulo post:

Quin in ipsa æde Dianæ conditum est,

Ibidem publicitus servant.

PLAUT. *Bacchid.* 2. 3. vs. 72. Salomo quoque templo suo ducentos ex purissimo auro donavit clypeos, & rursus trecenta purissimi auri scuta; 1. *Reg.* X. 16. 17. & *XIV.* 25. vid. **CASAUB.** in *Diog. Laert.* pag. 37. **SCHEFFERUS** & **KUHNIUS** in *Ælian. L. XI.* p. 527. **PÉRIZONIUS** in *Ælian. L. 13.* p. 793. **DOUGTHEUS** *Analect. V. T. excursu 114.* **KUNTZII** diss. qua *sacram & profanam avadjuatov historiam, sigillatim vestes in templis suspensas,* pertractat. Jenæ 1729. Hinc & apud veteres non tantum propter idola, sed & ob opes quæ ibi reconditæ erant, templa custodiebantur. vid. **CEL. LE MOYNE** in *Variis S. T.* 2. p. 120. Eodem alludit **JUVENALIS** *Sar.* *XIV.* vs. 260.

Et ad vigilem ponendi Castora nummi,

Conf. ibid. Interpretes. Quid quod donaria inter templorum præcipua reputabantur ornamenta, probantibus **III. SPANHEMIO** in *Callim. Hymn. Dianæ.* vs. 229. & **PITISCO** in *Sueton. Aug. cap. 30.* pag. 224. Plura de *avadvuatois* donariis templorum, qui vult, adcat, **Tob. ECKHARDUM** in *eleg. diss. de Templo Cappadocie Comano* (*Quedlinb.* 1721.) §. 45. & seqq. **SAUBERTUM** de *Sacrific. Vet. p.* 567. &c. **CEL. DEYLINGIUM** *Observ. S. P.* 2. *Obs.* 42. §. 5. **CL. FABRITIUM** vastissimæ *Lectiois Virum,* in *Bibliogr. Antiq.* pag. 298. & 304. & *Aut.* citt.

§. II.

Quod adinet cultum in hoc templo peractum num legitimum fuerit an secus, satis equidem patet, Oniam, cum hanc rem fuerit aggressus,

שם עבר כהן ששמש שם במקדש לה נסר : *Qui lege sacræ violata extruxerit templum extra sanctuarium, ut offerat ibi sacrificia vero numini, non quidem templum illud, quale templum idolis sacratum habetur. Verum tamen sacerdos quicumque in ejusmodi templo ministraverit, sanctuario æternum est arcendus, quemadmodum etiam instrumenta ibi in cultu adhibita, adhiberi nunquam debent in sanctuario, sed in gazophylacio sunt reponenda. Ceterum videtur mihi, si modo forte sacrificaverit in sanctuario sacerdos, qui in ejus modi templo antea ministerio functus est, actum ejus minime profanum esse. Hæc etiam Gemarici affirmant de templo hoc Oniæ, in cod. MENACHOTH c. 13. §. 10. apud SELDENUM l. c. & BRAUNIIUM in select. S. L. 3. c. 1. §. 18. הכהנים ששמשו בבית הנו לא ישמשו במקדש שבירושלם ואין צריך לומר לדבר אחר שנ"א אך לא יעלו כהני הבמות על מזבח ה' בירושלם כי אכלו מצות בתוך אחיהם הרידן כבעלי מומין חולקין ואוכלין אבל לא מקרי בן :* *Sacerdotes qui ministrarunt in templo Oniæ, non ministrabant in templo Hierosolymitano, nec opus est, ut præterea quidquam dicamus (de idololatris) nam sicut scriptum est (2. Reg. 23. 9.) tamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini Hierosolymis, sed comedebant azymum in medio fratrum suorum. Ecce illi sunt instar eorum, qui vitio corporis laborant, partem suam accipiunt, & comedunt, sed non offerunt. vid. ad h. l. MOSES MIKOTZI in מצות גרור no: 309. & CIINÆUS L. I. de Republ. Hebr. cap. 8.*

§. III.

Quæstio hic subnascitur, num Oniæ templum præfiterit templo in monte Garizim condito, utrumque enim à profugo sacerdote sub vario prætextu, illud divinæ prophetiæ, hoc sub prætextu montis benedictionum, fuit extructum. Judæos tamen mitius de templo Oniæ judicasse, notum est, elegans sane est testimonium Gem. Menachot fol. 109. apud LIGTHFOOTUM T. 2. Opp. pag. 616. *Quicumque dixerit, voveo ego holocaustum, offerat illud in templo Hierosolymitano, sique offerat illud in templo Oniæ, non præstat votum. Si vero dicat, voveo ego holocaustum offerendum in templo Oniæ, offerat in templo Hierosol. quod si offerat in templo Oniæ, præstat officium suum. Si quis dicat, voveo Naziræatum, tondeatur in templo Hieros. si vero tondeatur in templo Oniæ, non præstat officium suum. At si dicat, voveo Naziræa-*

zircatum, ut tondear in templo Oniæ, & tondeatur ibi, præstat. Hinc etiam Gemarici uno ore confitentur in AVODA ZARAH cap. 4. בית חמו לא בית עבודה ורה הוה בית cultus idololatriæ. Domum Oniæ non fuisse templum

§. IV.

Notandum hic non defuisse, qui ab hoc Oniæ templo calumniam illam satis & in triviis celebratam asnini cultus Judæis affixi, originem deduxerunt, ut Tanaq. FABER Epist. L. I. Epist. VI. (inserta etiam in Cl. ZORNII Bibl. Antiq. T. I. pag. 229. &c.) quoniam illa secundum Josephum L. 14. Ant. Jud. c. 12. nomine Ovis sc. Νόμης vel Κωπίας gaudebat, cum vero Ovis vel ὄνοιον asinos aut asinum quid denotet, inde paulatim gentiles ὀνολατρείας originem derivasse, quam tamen Cel. Fabri conjecturam tanquam frivolam & frigidam multi eruditorum jam pronuntiarunt, inprimis id & argumentorum pondere, pro more solito, id est, docte & perspicue ostendit Cel. PRÆSES Noster Th. HASÆUS in erudito de ὀνολατρεία sive calumniæ cultus asnini a gentilibus olim Judæis & Christianis impacta, libro. (Erfurti & Lipsiæ 1716.) pag. 47. § 55. Cui pro institutione & singulari in me affectu perpetuam debere me venerationem gratus agnosco, unde & hic publice id profiteri haud erubui.

§. V.

Templum hoc denique Cæsar, cum Judæorum, inquietum circa res novas animadverteret caveretque studium, neve in unum, adscita populi factione, congregarentur, à Lupo Alexandria rectore claudi, & ablatis ἀναδημασίων obserari iussit. Lupo postmodum extincto, dignitati & muneri ejus Paulinus successit, qui auri sacra adactus fame, omnia ædis hujus ornamenta abstulit, viminisque ita sacerdotes adegit, ut quicquid præclarum, quicquid decorem & ornatum huic conciliaret ædi, proferre eique tradere deberent: Et hic clausis foribus omnibus ad templum religionis causa venientibus introitum denegans, aditum plane inaccessum fecit, nullo ibidem divini cultus ne quidem relicto vestigio: Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ναὸς γεγὼνός ἀπὸ τῆς κατασκευῆς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κλεισθὲν καὶ τειχεύσασθαι. Tempus autem, inquit Josephus, fluxerat usque ad clausum templum, ex quo fuerat conditum, anni trecenti quadraginta (male Rufinus triginta) tres: de Bello Jud. L. 7. c. 30. Hic tamen circa

durationem hujus templi, ab exstructione sc, usque ad ejus ruinam multi fluctus moventur: HIERONYMUS in cap. IX. Danielis de hac æde ait, quod permanserit usque ad imperium Vespasiani annis 350. Josephus, ut modo vidimus 343. R. Obadias de BARTENORA apud SELDENUM de success. l. cit. dicit. **ועמד הבית ההוא קרוב למאתים שנה ונקרה בית חוני:** Et stetit templum illud circa ducentos annos **ש** nomen accepit domus seu templi Oniæ: cui calculum suum addit R. Salomon BEN VIRGA in שבט יהודה pag. 72. vers. Gentii. Josephum vero hic hallucinatum esse, plurimi jam observarunt, & integrum annorum centenarium in computatione sua addidisse, & inde patet, quoniam Judæi de illorum templo prædicant, illud tantum circa ducentos annos stetisse, cum tamen exstructio, quoad ipsorum hypothésin excurrat ætatem Philometoris, adeoque longe supra ducentorum annorum spatium, unde pro **תריסר** sc. **ל** legendum **דיאנוס** ducenti supra 43. annos, sic denique omnia fluunt, & tempori Ptolomæi convenient, nam ita accurate in exputatione hac ob difficultates Chronologicas procedere non licet. vid. Ill. SCALIGER in Animadv. ad Euseb. pag. 144. Circa autorem destructionis hujus templi aliqua difficultas occurrit, quæ tamen non tanti est quem alii Vespasianum, alii Trajanum faciunt: sic Gem. Hierosol. SUCCAH fol. 55. quærit, **מי הריבוס הרשע** Optime vero Vespasianum tantum claudi jussisse, sed Trajanum prorsus destruxisse, & ad incitas redegisse statuit.

CAP. IV.

De Vaticinio JES. XIX. 18. 19.

ARGUMENTUM.

§. 1. Prophetia Jesaiæ XIX. proponitur, num **הרס** an **חרס** ibidem legendum, **עין סוכר** denotat urbem, quid **עין סוכר** Morinus notatur: **عين سحر** Ainschemes est Heliopolis & **עין סוכר** itidem Heliopolis. §. 2. Sententiæ variez. Seder olam, Abarbanelis, Grotii &c. circa implementum loci Jes. rejiciuntur. §. 3. Ill. Hue-tius notatur. §. 4. Implementura hujus loci brevibus indicatur. §. 5. Conclusio.

§. I.

§. I.

Inter alia, quibus Onias Ptolomæi animum tentare, & ut rogatam templi extructionem permetteret, inducere voluit, si Josepho fides sit habenda, imprimis est productio loci *Jes. XIX. 18. 19.* ubi propheta prædixit, Deo templum aliquod seu altare fore in Ægypto: כיום יהיה יהוה חמש ערים בארץ מצרים מרכות שפת כנען ונשבעות ליהוה צבאות עיר ההרם יאמר לאחת כיום יהיה מוכח ליהוה בתוך ארץ מצרים ומצבה מצרית: גבולה ליהוה: In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti, loquentes labio Canaan, & jurantes per Jehovah exercituum, civitas Heres dicitur una. In die illa erit altare Jehovah, in medio terra Ægypti, & titulus juxta terminum ejus ipsi Jehovah. JOSEPHUS, ait Jesaiam vaticinium illud ante sexcentos amplius annos prædixisse, fore omnino, ut templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque Judei hominis opera *L. 13. Ant. Jud. c. 6. & L. 7. B. Jud. c. 30.* quæ tamen ultima verba sc. templum illud à Judæo constructum iri, pro assumento Josephi reputantur. Altioris indaginis est, num per עיר ההרם *Ir Heres* à propheta indigitetur *Heliopolis* (nos enim hic non moramur recensionem interpretum qui עיר הרם per urbem destructionis vertunt) sive *Civitas Solis*, Ægypti celebris quondam urbs, quod fere plerique consentunt, & hic fidem nobis adjungunt, exceptis quibusdam à *Cl. VITRINGA b. l. pag. 571.* nominatis & *M. HILLERO Onomast. S. pag. 665.* Dum enim JOSEPHUS *l. c.* dicit, ἡ πολλὰ δὲ ἀποσφύριτος ἀλλὰ μόνον, διὰ τὸν τίττον, & multa alia vaticinatus, quæ ad locum attinent, quidam sunt, qui eum ad prophetiæ hujus verba עיר ההרם respexisse autumant, ac si ipsum loci *Heliopolis* digito quasi indicasset nomen, cum ædes illa sacra in nomo *Heliopolitano* fuerit erecta, plerosque enim interpretum antiquiss. & recentiorum vocem הרם pro affini חרם (*Sol. ut Job. 9. 7.*) sumsisse, nemo, qui à limine tantum hanc historiam salutavit, inficias ibit, seu quod antiquitus in codicibus manuscriptis ההרם legerint pro חרם, seu quod affinitatem literarum ה & ח confuderint. Certum vero ex *Josepho* est, Oniam si non directe, tamen oblique ad hujus prophetiæ verba attendisse, & exinde maxime plagam hanc elegisse. SYMMACHUS verba hæc

واعتاطم فرعون ارض رمسيس وهو عين
 Et tradidit ipsis Pharao terram Raensfes, quæ **AIN SCHEMES**, præter citata confer. Cl. HERBELOT in *Biblioth. Orient. v. h. pag. 79.* gallico idiomate Paris. 1697. fol. edita. Cel. GOLIUS in *noët. eruditiss. ad Alfergani Elementa Astron. p. 157.* GEOGRAPHIA NUBIENSIS è vers. Gabr. Sionita. pag. 98. 99. Cel. Le MOYNE *diff. de Jehova Justitia nost. ad Jerem. 23. pag. 185.* & SELDENUS de *Synedriis L. 3. c. 15. pag. 1339.* edit. Francof. Luculenter fatis evictum jam arbitror *Ain Schemes* esse *Heliopolin* Ægypti urbem celeberrimam, illamque per **עיר הרס** *Ir Heres* in propheta Jesaiæ esse designatam, nullam enim *video* rationem, inquit, CL. VITRINGA *h. l. pag. 572.* cur ab *Heliopoli* hic discederem, sed nomen, objici posset, **הרס** scribitur *הרס* non *הרס*. Resp. *videri* posse antiquitus scriptum fuisse **הרס** aut si omnino fuerit scriptum **הרס**, literam ה sumi hic pro ח quod *affinis* sint soni. Plura de hoc loco vid. apud FORERIIUM & DRUSIUM in *Bibl. Crit. ad h. l. Cl. POLIUM* in *Crit. S. h. l. Theobh. Amelium* sive Cel. ZORNIUM in *Explicatt. V. T. T. 2. p. 205.* & BUDDIUM *Hist. Eccles. V. T. T. 2. pag. 1219.*

§. II.

Circa Implementum hujus loci Esajani, eruditi mire variant, quorum sententias recensere omnes, cum temporis quibus circumscripti sumus, limites, tum chartæ angustia non permittunt, tum etiam Cl. VITRINGÆ diligentia h. l. nobis otia fecit, cui adde *Corn. ADAMI Exercitt. Exeget. pag. 101.* aliquas tamen tetigisse sufficiet, sic *Autor SEDA OLAM RABBA* sive *Chronicon Hebr. Majus* pag. 66. edit Cl. Meyeri refert ad tempora Hiskia, cum Sennacherib Rex Assyriorum devictos Ægyptios & Æthiopes ad expugnationem Hierosol. secum duxisset, horrenda vero clade Sennacheribis exercitui noctu ab angelo Domini infligta, Hiskias devictos populos remisit salvos, ut narrarent mirabilia Dei, eumque erectis aris colerent. **לאחר מפלתו של סנחריב עמד חזקיהו ופטר את האוכלוסין שבאו עמו בקולרין וקבלו עליהם מלכו שמים לקיים מצוה שנאמר ביום ההוא יהיו חמש ערים מדברות שפת כנען וגו' הלכו ובנו מזבח והיו מקריבין עליו עולות לשם שמים שנ' ביום ההוא יהיה מזבח לח' וגו'** *Post Sennacheribi cadem Hiskia surrexit*

Et dimisit omnem multitudinem, quam secum adduxerat collaribus, sive colli vinculis constrictam, quæ regnum calorum sponte suscepit, ut impleretur alterum (Jes. 19. 18.) oraculum: Illa die erunt *V* civitates in terra *Ægypti*, loquentes sermone *Cananao* &c. Quin *Æ* profecti erexerunt altare *Æ* holocausta super eo *Domino* obtulerunt, ad implendum sicut dictum (vs. 19.) Illa die erit altare *Domino* in medio *Ægypti* &c. Vestigia hujus *Chronici* presserunt *R. Sal. Isacides* sive *RASCHI & KIMCHIUS* in *b. l.* quam tamen *Judæorum* horum hypothesein ut precario assumptam, ita minime probabilem quin fabulosam rejicit *Cl. VITRINGA* in omnigenæ eruditionis promptuario, *Comment. in Jes. l. c.* pag. 578. edit. Belg. Eodem modo *Abarbanelis*, *Grotii* & aliorum hypotheses, ut fictitias, & emphasi prophetiæ non convenientes, vel illam plane evertentes confutavit Idem *Cl. VITRINGA l. c.*

§. III.

Præcipue *Cl. Abrincensium* Episcopi *P. Dan. HUETII*, nota tu digna hic venit sententia; ille enim in exasciato *Demonstrat. Evang. volumine propos. 6. pag. 551.* locum *Jesaiæ* in hoc templo impletum sibi persuasit, nimium enim *Josephi* ingenio hic indulsit, qui hac de re una cum *Onia* & *Judæis* ibidem sacra facientibus videntur fuisse persuasissimi: Scio inquit *Ill. Huetius*, nonnullos aliter sensitse, *Æ* hæc ad *Sennacheribi* & *Psammetichi* tempora retulisse, sed *Æ* rex ipsa, Templum nempe *Dei* in media *Ægypto* *Æ* locus ipse, civitas solis, *Æ* rei Autor tam perspicue designantur, ut alio torqueri posse prophetia haud quam videatur. Cum præsertim accedat *Josephi* autoritas, quem duobus locis affirmaturum id non fuisse puto, nisi communi inter *Judæos* opinione receptum scivisset. Et quamvis *κατὰ ὀχμῆα* juxta figuram ad vocationem gentium locum hunc *Ill. Vir* referendum putet, tamen *κατὰ τὸν ἀετῶν* de templo hoc explicandum censet,

§. IV.

Mirandum equidem est, Deum singulari quodam providentiæ suæ ductu lustique ad vaticinium hoc in *Oniæ* templo olim construendo alluisse, cum interior prophetiæ hujus pensitatio plane excelsius quid videatur innuere, conversionem sc. *Ægyptiorum* ad verum Deum tempore *N. T.* clarissime enim ex prophetia hac elucet, *Ægyptios* se ad Deum conversuros, eumque culturos, non vero *Judæos* id facturos in *Ægypto*: Quin & *Philometorem* & *Cleo-*

Cleopatram de spirituali aliquo templo locum Jesaïæ intellexisse, non de corporali, patet, ex *Epistola ad Oniam* apud *JOS. L. 13. A. J. c. 6. Miramur*, scribit Ptolemæus, quomodo acceptum esse Deo, templum in impuro loco plenogue animalibus statutum, poterit. Plurimum enim hoc argumentum apud Ptolemæum valuisse exinde elucet, alibi tamen *Josephus L. 7. c. 30. de B. J.* Oniam Ptolemæo proposuisse, ait, fore, ut populus Judaicus, facultate hac concessâ, ei se adversus Antiochum sociarent, quod argumentum *ἡμετέρας* Ptolemæo fuisse, declarat sæpius laudatus *BUDDEUS l. c. pag. 1220.* quoniam Ptolemæus & Antiochus invicem gerebant bella.

Hæc sunt, B. L. quæ præcipue de TEMPLO ONIÆ ediffenda, mihi proposueram. Ceterum cum fideles N. T. aliud commonstrant templum *1. Cor. III. 16. VI. 16.* templum *ἀχειροποίητον* non manu factum, quod æternum est in caelis, nos annulo in nares immisso, in Heliopolitano ulterius nos non patiamur circumduci templo, quin potius aureum illud solis justitiæ miremur jubar, & nostræ oculos mentis in interiora, sanctuarii cœlestis dirigamus adyta, cum Psalte intonantes *Ps. LXXXIV. מִה יִירוּת מִשְׁכַּנֹּתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת:* *Quam Amabilia sunt Habitacula Tua JEHOVA ZEBAOOTH, Tantum!*

תהלת יהוה ידבר פי ויברך כל
כשר שם קדשו לעולם ועד:

ת

COROL

COROLLARIA AUTORIS!

1. **L**itera Hebraica characteribus Samaritanis sunt antiquiores.
2. Levi à Christo ad Apostolatam vocatus fuit Judas Thaddæus.
3. Pf. LXXX. 16. כנה optime ex lingua Ægypt. per *plantam*, vel *furculum* explicatur.
4. Donationem Constantini M. tanquam fictitiam rejicimus.
5. Sylvestrum II. Papam à crimine magiæ liberum pronuntiamus.
6. Creophagiam ante diluvium illicitam fuisse negamus.
7. Saraceni non dicti à סרק vel سرق latrocinando, furando, sed à ساراك loco Arabia secundum Stephanum.
8. Libri Ruth Autorem Davidem esse suspicamur.
9. Ligna שטים non sunt cedri, sed arbores, quæ *Acacia* nigra sive *spina Arabica* vel *Ægyptiaca* dicitur.
10. חסנה Exod. III. 2. seqq. recte per *rubum* vertitur.
11. Fuit autem ille rubus Mosis *spina Arabica*.
12. Liber famosissimus dictus de *Tribus Impostoribus*, qualis Friderici II. temporibus scriptus fuit, revera extat.
13. Nunquam tamen typis impressus fuit.
14. Johannem Evangelistam dormire adhuc & vivere, non omnino fabula est.

COROLLARIUM

למה לעשות לך
אתה היום דברך
הורית וימותך
כי אל מצרנו ויורר
ועיר ההרס בחכמו
ראית ובית יהור
על כן שירי מכל לב
ושאלה מכל נפשי
לתוך חן וחסד יהור
ליום מות עד סוף היור:

Ita Domino Auctori Amico suo in paucis
charissimo sincere applaudit:

Henricus Lampe. Herm. Fil. Brem.
S. S. Theol. Stud.

Hλιν dum πόλεος, CASSELI splendida Templa,
Quæ jacuere diu, jam renovare studes;
Insimul ingenio monumenta perennia ponis,
Quæ studii testes, quæque laboris erunt.
Hem BENE! sic fruitur templum VIRTUTIS, &
inde
Usque in HONORIS erit, jam via strata Tibi.

L. M. Q

Dithmarus Hackmannus.

Τὸν ποτ' ὠκοδομήσ' ἑρεῦς ναόν ἐν πολιέτρῳ
Ὡ περὶ ἡελίου αἰδριον ἦν ὄνομα.

Λαμπρότερον τέτον, Κασσήλ' νῦν ἥρει φαίνων

Τέτω παιδευτον καὶ παρραχέις σε σοφον.

Τέτο νόω τικτη μεδ καὶ οἰωνισμα δῆλον

Ἐν ταχ' ὡς ἔσση ἡλιῶν εὐδοκιμῶν.

* Οὕτως τῷ Φιλῶ ἄντι ἐξοχωτάτα
προσιφώνησι

G. R. Treviranus.

Philol. Stud. Brem.

כבר כי פעל מנעורך
עשית וחשבת במועד היות
אור גדול בחיכל אלתי צבאור
לכן לא פלא כי היום עשית ארת
כי לא הכל כל מזמותך

לא פלא כי שטניך כלאו
כל פה על חכמת גדל אשר הודעת
כי פעל מאשר חכמת זה השגרת
כי פעל מאשר זאת דעת מצארת
אשר היום מתים כן תמחו:

כן זמר חבר לרודו:

ג. ה. טרווירבוס.

Templa

Templa * DOMUS SOLIS depingis, Numina
Nili,

Et Felis rides Artemidisque focos,
Scilicet ut gentis Phariæ monumenta probarent
CASSELIUM, præstans hoc dedit artis opus.
Dicite Jo Pæan! si non præfagia fallent,
Mox eris eximius Phœbus in æde Dei.
Quid Tua constringam centum in præconia
versus?

Quid duodena canam júbila? Cantet opus.

Proni animi testem posuit

Henricus Lampe,

Brem. Philol. & Philof. Stud.

* Alluditur ad nomen Hebræum
בית שמש Beth schemesch.

Je 2608

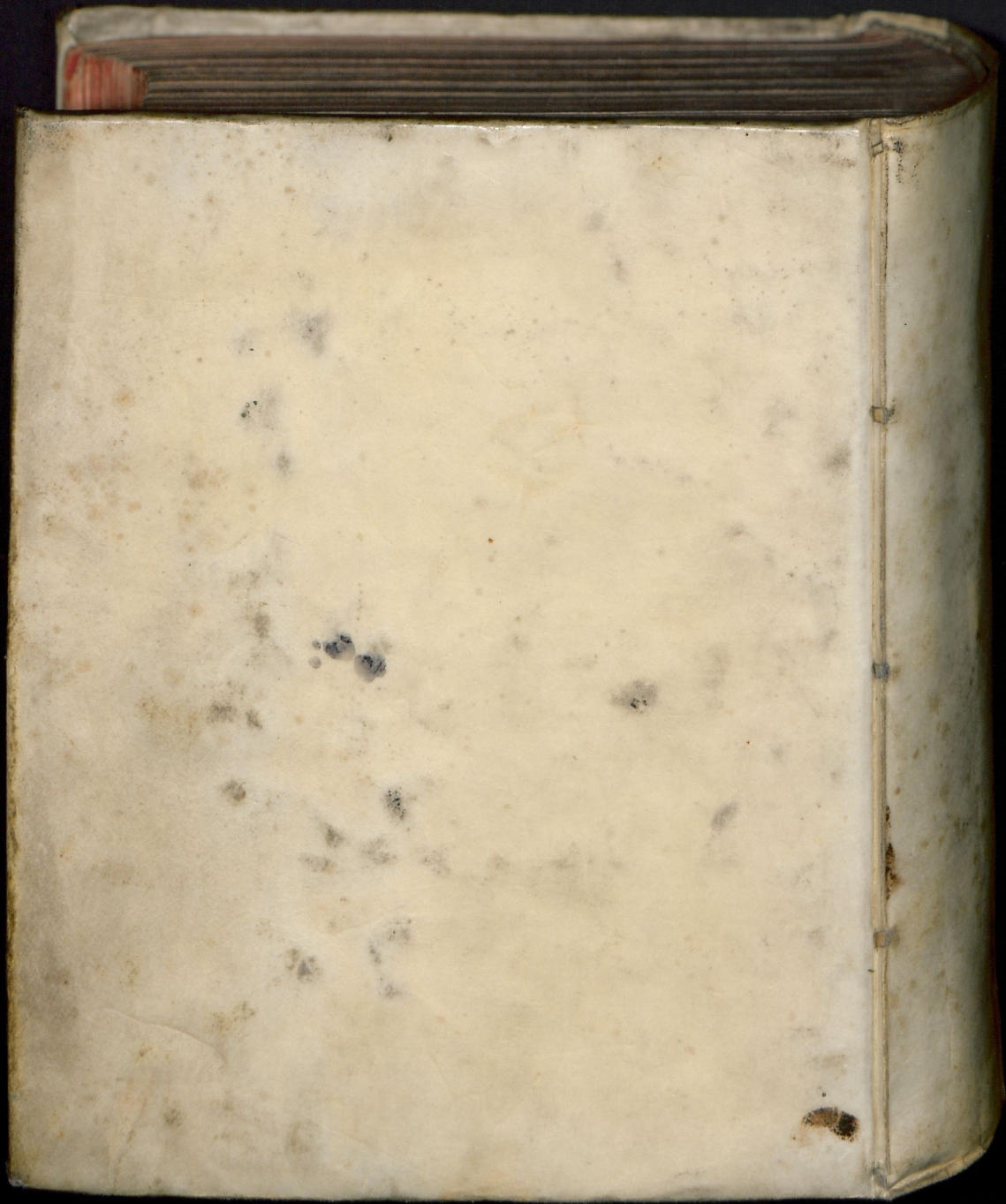
ULB Halle
003 904 288

3

fr

Retw ✓

DISSERTATIO Dc 5188
PHILOLOGICO-HISTORICA

DE

TEMPLO ONIÆ HELIOPOLITANO.

Quam

בְּעֻזַת הַלְלֵהִים

PRÆSIDE

Viro Celeb. & Doctissimo

Dn. THEODORO HASÆO,
S. S. Theol. Doctore, ejusdemque in Illustri Brem.
Schola Professore Publ. Ord. & ad D. Virg. Ædem
Pastore vigilant. ut & Collegii Scientiarum, quod
Berolini floret, sodali dignissimo.

Placida Eruditorum subjiciet disquisitioni

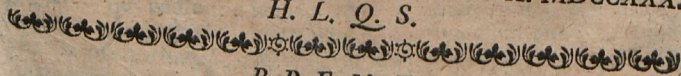
AUCTOR

JOHANNES PHILIPPUS CASSEL,

Bremensis, S. S. Theol. Stud.

Ad diem Jovis qui incidit in XXIII. Martii A. MDCCXXX.

H. L. Q. S.

BREMÆ,

Typis HERMANNI CHRISTOPHORI JANI, Illustris
Gymnasii Typographi.

